

ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-БУДІВЕЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У вищих навчальних закладах постійно триває пошук нових форм та засобів підвищення ефективності підготовки спеціалістів. Багато уваги приділяється професійній орієнтації молоді. Звідси виникає завдання – не тільки виявити найбільш загальні закономірності професійного розвитку студента у процесі навчання у вищому навчальному закладі, але й вивчати індивідуальні особливості професійного становлення окремої особистості, адже робоча сила персоніфікується з особистості людини, а процес відтворення робочої сили успішно проходить лише тоді, коли для особистості створені умови для реалізації своїх потенційних можливостей [7].

Становлення особистості є неперервним довічним усвідомлюваним процесом самозмінення людини у напрямі конструктивності, зрілості, компетентності в умовах вільного і свідомого вибору можливостей, представлених зовнішнім світом. Становлення особистості студента як свідомий, особисто значущий динамічний процес особистісного росту й розвитку творчого потенціалу є передумовою ефективності становлення майбутнього професіонала [6].

Однак спеціаліст – не просто особа, яка працює чи готується працювати в тій чи іншій професійній галузі. Формування у майбутніх спеціалістів громадянських позицій щодо мети праці, є одним з обов'язків ВНЗу.

Р.І.Хмельюк указує на такі принципи виховної роботи у вищому навчальному закладі з формування громадянської зрілості майбутніх спеціалістів, як-от:

- єдність навчання й виховання;
- професійна спрямованість виховання студентів;
- розвиток активності та самостійності студента;
- єдність виховання й самовиховання [8].

У своєму дослідженні ми будемо спиратися на приклад студентів Одеської державної академії будівництва та архітектури. За висловом А.П. Лукошкіна «немає необхідності доводити важливість професії інженера сьогодні, коли науково-технічний прогрес робить його ключовою фігурою...» [3]. Однак дивним є те, що знання, які інженеру необхідні найбільше доводиться добувати вже після навчання у вищому навчальному закладі, самостійно.

Глобалізація суспільних процесів, стрімкі зміни в інформаційно-комунікативній інфраструктурі призвели до того, що суспільство поставило нові вимоги до шляхів набуття й передачі професійних знань. Сучасний інженер-будівельник на основі отриманих теоретичних знань з фундаментальних і прикладних наук повинен отримати навички пошуку, визначення й вирішення завдань, які виникають у процесі конструкторських розробок, під час технологічного засвоєння нових виробів та їх експлуатації [9]. Сьогоднішніх студентів необхідно навчити отримувати подібні навички, тому що життя нерідко ставить молодих спеціалістів у такі ситуації, де одних професійних знань і вмінь виявляється недостатньо. У наш час швидкого зростання науково-технічної інформації назріла гостра потреба такого наповнення програм, яке б забезпечило найкращу адаптацію процесу навчання до специфіки майбутньої професії згідно з вимогами науки й виробництва, з одного боку, і концентрацію необхідної навчальної інформації, з іншого. На наш погляд, однією з дисциплін, вивчення якої цьому сприяє, є «Іноземна мова».

У сучасних умовах володіння іноземною мовою розглядається як невід'ємний органічний компонент підготовки спеціалістів вищими навчальними закладами. Суспільству необхідні висококваліфіковані спеціалісти з активним знанням іноземної мови, яка необхідна їм для успішної подальшої діяльності. Професіограма спеціаліста включає в себе вміння здійснювати інформаційний пошук, швидко й систематично отримувати інформацію, брати участь у діловому чи професійному обговорюванні, що вимагає професійно-зорієнтованого навчання іноземної мови протягом усього вузівського курсу.

На сучасному етапі розвитку суспільства інформація не лише швидко надходить із-за кордону, а й швидко стає неактуальною. Саме тому спеціалісту вкрай необхідно мати достатній рівень знань з іноземної мови, щоб бути у змозі оперативно використовувати її у своїй професійній діяльності, йдучи в ногу з часом.

Володіння іноземною мовою створює базу для подальшого вдосконалення спеціаліста, поглиблення й розширення його знань зі своєї спеціальності, оскільки це дає змогу користуватися літературою зі спеціальності не лише рідною, а й іноземною мовою [4].

Оскільки іноземна мова вивчається на інженерно-будівельних факультетах вищих навчальних закладів з метою її використання у майбутній професійній діяльності, то саме з цієї точки зору оволодіння англійською мовою як засобом задоволення фахових потреб інженера-будівельника складає професійний інтерес для студентів. Іноземна мова в системі навчальних дисциплін повинна служити засобом постійної передачі студентам професійно корисної інформації; оновлення та збагачення знань зі спеціальності; бути засобом досягнення цілі підвищення рівня освіченості й ерудиції в межах своєї спеціальності, адже робота на професійному рівні потребує постійного вдосконалення майстерності, поповнення професійних знань, розширення професійного кругозору.

Одним з головних завдань вивчення іноземної мови у вищому навчальному закладі є спеціалізація навчання, тобто максимальне зближення іноземної мови з профільними дисциплінами факультету. Саме тому кафедра іноземних мов Одеської державної академії будівництва та архітектури провела велику роботу для створення досконало розробленої програми іноземної мови, зорієнтованої на професійну підготовку, удосконалення тих професійних умінь, які входять до моделі спеціаліста, і які можуть бути реалізовані за допомогою іноземної мови. Матеріал курсу викладається планомірно, дуже послідовно і взаємопов'язано, з поступовим ускладненням і відрізняється комунікативною і професійною спрямованістю.

На початковому етапі навчання майбутні інженери-будівельники на базі шкільного курсу загальнопобутової англійської мови оволодівають основами читання, аудіювання, письма й усного мовлення. Виходячи з того, що кінцевою метою вивчення мови у ВНЗ є підготовка майбутніх спеціалістів до читання оригінальної науково-технічної літератури за фахом – основна увага на початковому етапі приділяється тому, щоб навчити студентів різних видів читання. Протягом перших семестрів студенти працюють в основному над текстами загальнонаукового характеру.

ру й текстами, які присвячені вивченню історії країн. Але вже на цьому етапі, враховуючи здібності студентів і специфіку факультету, ми вважаємо необхідним вводити деякі професійні терміни. У процесі вивчення іноземної мови необхідно встановлювати певний взаємозв'язок з тими предметами, які є профільними на факультеті. І тоді, працюючи, наприклад, з іноземними спеціальними виданнями, студенти зможуть успішно використовувати одержані з мови знання. Наприкінці курсу іноземної мови студенти інженерно-будівельного ВНЗ починають працювати над матеріалами, які розроблені за профілями факультетів. Саме тому викладачами кафедри іноземних мов ОДАБА враховується специфіка профільних предметів, тобто ведеться робота над текстами, що відображають спеціальності вищого навчального закладу. У процесі опрацювання текстів використовуються відповідні вправи, завдяки яким активізується навчальний матеріал; вивчаються спеціальні теми для розвитку усного мовлення студентів, які мають безпосереднє відношення до спеціальності; опрацюється словник-мінімум, зокрема термінологічний мінімум. Використання в навчальному процесі посібників, які містять тексти профільного характеру, дозволяють студентам з перших кроків познайомитися зі своєю майбутньою спеціальністю. Викладачі кафедри іноземних мов ОДАБА відзначають той момент, що студенти залишаються задоволеними після читання текстів і вдячними за те, що ці тексти містять нову інформацію стосовно їхньої спеціальності. А іноді навіть студенти зазначають, що саме на заняттях з іноземної мови вони отримали ті знання, які ще не були їм відомі на заняттях з профільних предметів. Чим раніше в навчальний процес буде введений матеріал, тісно пов'язаний з майбутньою спеціальністю студентів, тим швидше в першокурсників з'явиться чітке уявлення про обрану спеціальність та свідомий інтерес до неї. А чим більше цікавими вони будуть бачити у своїй діяльності, тим глибшим, стійкішим і позитивнішим буде і ставлення до неї. Відомо, що незацікавлений і незадоволений обраною спеціальністю студент, не принесе користі у своїй майбутній роботі. Тому ми вважаємо, що читання іншомовних текстів формують стійкий інтерес до обраної спеціальності.

Професійні знання формуються у студентів, починаючи з першого курсу. На сьогоднішній день у навчальному процесі вищого технічного навчального закладу спостерігається дефіцит часу для вивчення іноземної мови. Тому, спираючись на цей факт, а також на теоретичний і педагогічний досвід кафедри іноземних мов ОДАБА, ми вважаємо, що у процесі професійного становлення майбутніх інженерів-будівельників під час заняття з іноземної мови необхідна рання професійна спрямованість різних видів роботи студентів. Майже з самого початку семестру необхідно пропонувати студентам адаптовані науково-технічні тексти з професійно-спрямованими частинами. Такі тексти мають значну мотиваційну силу. Як самостійну роботу можна вводити тексти, що носять професійно орієнтований характер, а також відповідні завдання до них. Оскільки предмет «Іноземна мова» має комунікативну спрямованість і зв'язок з фаховими дисциплінами, він робить певний внесок у виховання особистості майбутнього спеціаліста та розширює професійний кругозір студентів. Це дає можливість

значно раніше і більш повно розвинути в них професійні потреби й інтереси, ознайомити майбутніх спеціалістів з основами професії та її специфікою, викличе інтерес і потребу в засвоєнні фундаментальних дисциплін за допомогою засобів іноземної мови.

Ми вважаємо доречним будувати тексти відповідно до змісту предметів спеціального циклу. Необхідно визначитися з основними розділами й темами фахових предметів, які б забезпечували можливість формування професійних умінь студентів. До таких текстів пропонуються завдання, які вимагатимуть активної розумової діяльності студентів, викликатимуть потребу оцінювати та самостійно мислити. На наш погляд, це поглиблює знання студентів як зі спеціальності, так і з іноземної мови. Тобто ми знову спостерігаємо черговий етап професійного становлення майбутніх фахівців.

Рання професійна спеціалізація студентів можлива, а також важлива й необхідна й у позааудиторній діяльності студентів. Кафедра іноземних мов значну увагу приділяє проведенню щорічних студентських олімпіад і наукових конференцій англійською мовою, в яких звичайно бере участь значна кількість студентів. Проте основним заходом, що відіграє певну роль у процесі професійного становлення, є семінари за фахом, в яких беруть участь і викладачі, і професора, і інженери, і аспіранти профільних кафедр. Можливість виступити з доповіддю, брати участь у науковій дискусії активізує студентів і стимулює до подальшого вдосконалення своїх знань. Для формування професійної компетенції майбутніх інженерів-будівельників з самого початку навчання у вищій школі необхідно проводити такі види робіт, як-от: написання реферату (опрацювання спеціальної наукової літератури), виступи з доповідями на засіданнях наукового студентського товариства й студентських конференціях, участь у дослідженнях за темою кафедри.

Практична спрямованість у навчанні іноземної мови у ВНЗ передбачає не тільки оволодіння іноземною мовою як засобом спілкування, але й розвиток професійного мислення.

Основою будь якого професійного спілкування є проблемність. Спираючись на досвід інших навчальних закладів і кафедр, ми вважаємо, що однією з конкретних форм реалізації проблемного навчання можна вважати різноманітні комунікативні й рольові ігри. Є.С. Міхалкова зазначає, що такий вид занять максимально наближений до реальних ситуацій, з якими майбутні фахівці можуть зіткнутись у професійній діяльності. Таким чином, ігрова діяльність, рольові та ділові ігри стимулюють професійно зорієнтовану розумову діяльність. Ділові ігри, які ставлять складні професійні завдання, повинні розроблятися кафедрами іноземних мов разом зі спеціальними кафедрами. Усе це також сприяє професійному становленню майбутніх інженерів-будівельників.

Необхідно звернути увагу й на необхідність взаємозв'язку матеріалів для самостійної роботи з профільними предметами, які викладаються паралельно. Під час роботи над текстами у студента формуються пізнавально-професійні інтереси, уявлення себе у процесі професійної діяльності. Це також є одним з етапів професійного становлення.

Усе вищезгадане дозволяє ефективно організувати під час вивчення іноземної мови процес професійної підготовки майбутнього спеціаліста.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ваховська О. Технологія самостійного вивчення іноземних мов з використанням комп'ютера.// Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2004. - №5.
2. Каганов А.Б. Рождение специалиста: профессиональное становление студента. – Мн., 1983. – 111 с.
3. Лукошкин А.П. Призвание – инженер/ Сост.: И.Г. Говорушкин. – Л., 1986. – 78с.
4. Михалкова Е.С. Система непрерывной подготовки по иностранному языку. – Принцип непрерывности в обучении и воспитании студентов инженерного вуза. Межвузовский сборник научно-методических статей./ Под общ. ред. И.Т.Гусева, проф. Б.Я.Пахомова, доц. Е.Д. Клементьева. – М., 1983. – 172 с.
5. Онучак Л. Професійна спрямованість позааудиторної роботи студентів економічних спеціальностей.// Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2002. - №6.

6. Первалова Т.В. Становление самоактуализирующейся личности будущего учителя в пространстве вузовского педагогического взаимодействия: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.01. – Иркутск, 2001. – 21 с.
7. Профессиональное самоопределение и становление личности при формировании специалиста с высшим образованием./ Под ред. Т.В.Кудрявцева. – М., 1977. – 51 с.
8. Хмелюк Р.И. Формирование гражданской зрелости студенческой молодежи. – Киев, Одесса: Вища школа, 1978. -134с.
9. Целевая интенсивная подготовка специалистов. Учебное пособие./ ред. Г.Д. Бакастова. - Л., 1985. – 76 с.

Подано до редакції 05.10.05

РЕЗЮМЕ

Анализируется профессионально ориентированная направленность изучения иностранного языка студентами технических специальностей. Раскрываются некоторые аспекты профессиональ-

ного становления студентов. Подчеркивается необходимость тесной взаимосвязи иностранного языка с профилирующими предметами.

SUMMARY

The article analyses professional orientation of studying foreign languages by students of technical departments. The author presents some aspects of pro-

fessional formation, emphasizes necessity of close interconnection between a foreign language and special subjects.

Науковий керівник: д.пед.н., проф. Р.І. Хмелюк